

Møte torsdag den 6. mars 2008 kl. 10

President: Carl I. Hagen

Dagsorden (nr. 58):

1. Interpellasjon fra representanten Bjørg Tørresdal til kunnskapsministeren:

«Gratisprinsippet i grunnskolen har ført til færre turer og ekskursjoner i skolens regi, og tradisjonsrike internasjonale elevutvekslingsprogram kan forsvinne. Når det er forbudt å ta egenandel, begrenses mulighetene. Alt lovpålagt og obligatorisk skal være gratis, men det burde være lov å tilby spennende og lærerike aktiviteter utover det skolene er pålagt.

Hva vil statsråden gjøre for å finne en løsning innenfor gratisprinsippet som gjør det mulig å unngå at slike turer i grunn- og videregående skole forsvinner eller privatiseres?»

2. Referat

Presidenten: Representanten Henning Skumsvoll, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Representanten Kenneth Svendsen vil fremsette et representantforslag.

Kenneth Svendsen (FrP) [10:01:07]: På vegne av Robert Eriksson, Kari Kjønnaas Kjos, Per-Willy Amundsen og meg selv vil jeg legge fram forslag om å be Regjeringen oppnevne et nytt, uavhengig og bredt sammensatt styre til å forvalte Romanifolkets/taternes fond.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1

Interpellasjon fra representanten Bjørg Tørresdal til kunnskapsministeren:

«Gratisprinsippet i grunnskolen har ført til færre turer og ekskursjoner i skolens regi, og tradisjonsrike internasjonale elevutvekslingsprogram kan forsvinne. Når det er forbudt å ta egenandel, begrenses mulighetene. Alt lovpålagt og obligatorisk skal være gratis, men det burde være lov å tilby spennende og lærerike aktiviteter utover det skolene er pålagt.

Hva vil statsråden gjøre for å finne en løsning innenfor gratisprinsippet som gjør det mulig å unngå at slike turer i grunn- og videregående skole forsvinner eller privatiseres?»

Bjørg Tørresdal (KrF) [10:02:39]: I Sandnesposten 14. februar i år sier kunnskapsminister Bård Vegar Solhjell:

«Skoleturar kan halde fram.»

Det er et godt utgangspunkt for denne debatten. Like fullt er det viktig å ta denne debatten, for gratisprinsippet for grunn- og videregående skole har skapt usikker-

het rundt spørsmålet om skoleturer, og vi har fått mange henvendelser om skoleturer som blir avlyst.

Ekskursjoner, teaterbesøk, leirskoler og andre skoleturer er en verdifull del av opplæringen. Jeg vil i denne debatten ta opp praktiseringen av gratisprinsippet både i grunnskolen og i videregående skole. Jeg, og mange med meg, er opptatt av at vi skal ha gratis opplæring, men vi må ha et gratisprinsipp som ikke kveler skoleturene, dreper gode initiativ eller skaper uønskede organiseringer av skolens aktiviteter.

Et samlet storting har bestemt at den offentlige opplæringen i grunn- og videregående skole skal være gratis.

Først til grunnskolen: Stortinget presiserte i 2002 at grunnskolen leirskoler og alt materiell til undervisningen skal være gratis. Det er jeg, og Kristelig Folkeparti, helt enig i, men det er viktig å forstå dette som at ingen obligatoriske aktiviteter i opplæringen kan koste penger. Det er like fullt viktig å understreke at opplæringsloven § 2-15 ikke regulerer aktiviteter som ikke er en del av den obligatoriske grunnskoleopplæringen. Gratisprinsippet omhandler alt skolen skal gjøre, men prinsippet må ikke håndheves så knallhardt og firkantet at det kveler all frivillig aktivitet som skolen kan gjøre. Så lenge ingen pålegges betaling og ingen stenges ute, må gratisprinsippet være godt nok ivaretatt. Når skole og foreldre i samarbeid arrangerer noe positivt som skolen ikke er pålagt å gjøre, er dette positivt og berikende så lenge ingen stenges ute.

Jeg skal gi et konkret eksempel på et slikt prosjekt: I Sandnes kommune har tre ungdomsskoler i en årrekke hatt elevutveksling med hver sin ungdomsskole i henholdsvis Tiverton i England, Winnenden i Tyskland og Albertville i Frankrike. Øygard ungdomsskole har siden 1973 hatt elevutveksling med Tiverton High School i Devon. Et tjuetalls elever av et årskull på ca. 120 reiser over til England, bor i en familie og går på Tiverton High School i noen uker. Så kommer en tilsvarende gruppe på gjensitt til Norge. Skolene arrangerer og administrerer utvekslingen. Elevene bor hjemme hos hverandre, lærerne bor hos hverandre – de norske hos de engelske og omvendt. Utvekslingen arrangeres helt til selvkost, og elevene som drar, betaler kun en egenandel som tilsvarer de direkte kostnadene. Det er kun et lite mindretall av årskullet som reiser, og hvis det er mange som melder sin interesse, trekkes det lodd om hvem som får reise.

Elevutvekslingen har stor verdi for hele skolen, også for de elevene som ikke reiser selv. De engelske elevene går på skolen i flere uker i Sandnes, og det arrangeres mange turer og fritidsaktiviteter som gir alle elevene på skolen et stort språklig og kulturelt utbytte.

Utvekslingen er et samarbeid mellom skole og foreldre. Det er ikke noe skolen er pålagt å gjøre. Foreldrene har hovedansvaret for å arrangere fritidsaktiviteter og turer for de norske og engelske elevene. I tillegg til dugnadsinnsats fra skole, elever og foreldre betales det en egenandel for utgifter til reise osv. Men ingen pålegges å reise, og det er kun et lite mindretall av elevene som reiser. Det vil aldri være kapasitet til noe annet. Og alle har mulighet til å være med på besøket når de engelske elevene kommer.

Det har vært stilt spørsmål om lovligheten av elevutvekslingen på grunn av egenbetalingen til dem som reiser. Det er min klare mening at denne og tilsvarende elevutvekslinger ikke må opphøre. Det vil være et stort tap for skolen.

Teinå skole i Stavanger har ikke arrangert den årlige skituren de to siste årene fordi de ifølge rektor ved skolen synes det blir for komplisert og dyrt i forhold til gratisprinsippet. Det er tankevekkende at nettopp de elevene som kommer fra hjem med svak økonomi, kanskje mister den eneste muligheten de har i året til en skidag.

Så til avslutningsturer i 10. klasse. Mange ungdomsskoler i hele landet har som tradisjon å arrangere en avslutningstur i 10. klasse. Gratisprinsippet har ført til at det har utviklet seg ulike kreative løsninger for å omgå gratisregelen. Dette har ført til desperate foreldre som prøver å finne kreative løsninger for å få ungene ut på tur. Foreldrene ved Ottestad ungdomsskole i Stange kommune arrangerer tur for barna sine i høstferien med Hvite busser utenom skolen. Foreldrene leier da med på turen to av lærerne ved skolen og betaler dem av egen lomme for at de skal være med. Lærerne har avtalt med skolen at de kan ta ut ferie når de kommer hjem. Dette blir så tilnærmet en skoletur som det går an, men allikevel ikke i skolens regi. Dette var slettes ikke hensikten med gratisprinsippet. Skolene må slippe å lete etter muligheter til å omgå loven.

Det er viktig at skoleturer ikke privatiseres. Med dette mener jeg at frivillige skoleturer arrangert som et samarbeid mellom skole og foreldre må fortsette. Disse turene bør være i skolens regi, noe som gir en trygghet i forhold til skoleeiers ansvar for innholdet i turene, og for at ingen stenges ute. Når foreldrene har ansvaret for turen, er det slettes ingen garanti for at alle elevene får være med.

Det er også krevende at en legger opp til løsninger der en enten ber elevene fritatt for undervisningen for å reise på tur med foreldrene, eller en betaler lærerne for å være med på en tur som er i foreldrenes regi.

Statsråden sier i leserinnlegget i Sandnesposten at det fortsatt er lov med frivillig betaling og dugnadsinnsats for å arrangere skoleturer. Og det er bra. Problemet er at alle foreldreinnbetalinger skal være anonyme og gå til en klassekasse. Nå har vi ikke så mange klasser lenger i skolen, så klassekasse i seg selv er et problem. Jeg forventer at statsråden har tillit til at skolene kan finne gode løsninger for frivillig foreldrebetaling for eventuelle avslutningsturer. Så lenge skolen sørger for 1) at alle får være med, og 2) at ingen blir pålagt betaling, bør det være greit.

Så til videregående opplæring. I november 2007 sendte Utdanningsdirektoratet et brev til alle videregående skoler der det presiseres at læremidler i videregående opplæring er gratis. Det gjelder også skoleturer og ekskursjoner som er knyttet til opplæringen. Dermed er skolens økonomi avgjørende for om elevene skal få turer og ekskursjoner. Brevet fra Utdanningsdirektoratet til landets videregående skoler har skapt reaksjoner og forvirring. Har elevene i videregående skole lov til å betale for skoleturer av egen lommebok?

Kunnskapsministeren har sagt at det er mulig og ikke forbudt å motta gaver fra foreldre eller andre. Men i vi-

deregående skole er det ikke dugnader og samarbeid med foreldre på samme måte som i grunnskolen. Det er også vanskelig å tenke seg eller å satse på at næringslivet skal gi gaver til eller sponse skolen. Det må ikke være slik at skolene må bruke mye energi og oppmerksomhet på å finne finansiering til skolens aktiviteter.

Gratisprinsippet virker helt klart begrensende for hva skolene kan gjøre av aktiviteter utenfor skolen. Elever i idrettsfag skal f.eks. dra på en ukes treningstur i fjellet. Fram til nå har skolene kunnet ta en egenandel f.eks. for å dekke utgiftene til mat. Elever som har tysk eller engelsk fordypning, har gjerne hatt en ukes opphold i Tyskland eller England. Dette er tiltak som bør kunne fortsette på en slik måte at alle får være med og ingen blir ekskludert på grunn av økonomi. De fleste skolene kan i dag ikke gjennomføre disse turene uten egenandel. Dette må vi ta på alvor. For det blir ren ønsketenkning å tro at dagens nivå på turer og ekskursjoner kan fortsette med en fullfinansiering fra skolen.

Flere skoler har hatt ordninger for elever som ikke hadde råd til egenandel. De kunne søke skolen om å få dekket utgiftene. Med de nye reglene kan vi risikere å få en fattigere skole.

Når det gjelder videregående skole, må det etter min mening være mulig å ta en egenandel. Jeg vil oppfordre statsråden til å ta initiativ til litt mer nyanserte regler. Det må kunne gå an å ha en stipendordning eller en egen reisekasse ved skolene som kan finansiere egenandelen der det er bruk for det.

Vi er ikke uenige om gratisprinsippet. Men jeg tror vi må ta inn over oss at gratisprinsippet har skapt usikkerhet og forvoldt problemer i skolen og ført til færre ekskursjoner og skoleturer. Og så får vi skoleturer som egentlig ikke er i skolens regi, men som er litt i skolens regi allikevel – det blir litt kvasi. Og det var jo ikke hensikten. Vi svekker turene. Ikke minst forsikringen til elevene settes på spill når det blir sånn liksom i foreldrerégi.

Innstrammingsene som kom for videregående skole, har vakt reaksjoner. Mye av grunnen er at skolene har utviklet spennende internasjonale programmer og ekskursjoner med et godt faglig innhold som de nå ikke lenger kan gjennomføre. Vi må unngå at gratisprinsippet virker mot sin hensikt. Vi trenger en god og spennende offentlig skole. Vi skulle gjerne se at alle skolens aktiviteter, både i grunnskolen og videregående, kunne fullfinansieres, men det går ikke innenfor de rammer vi har i dag. Derfor må vi få en fleksibel og fornuftig praktisering av gratisprinsippet.

Jeg vil holde fast på at ingen skal utestenges på grunn av økonomi, men dette kan løses. Jeg håper og tror at statsråden vil finne gode løsninger, slik at gratisprinsippet blir til det en hadde tenkt – både en god og en gratis skole.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [10:13:13]: Den offentlige grunn- og videregående opplæringa skal vere gratis for elevane. Det er lovfesta i opplæringslova § 2-15 og § 3-1. Begge føresegnene har vorte endra sidan opplæringslova vart vedteken i 1998. Gratisprinsippet har vorte presisert til å omfatte leirskule i grunnskulen og utvida til å omfatte læremiddel og nødvendig digitalt utstyr i vidare-

gåande opplæring. Føresegna er etter endringa i hovudsak lik for grunnskulen og for vidaregåande opplæring.

Dersom ein skuletur vert rekna som ein del av opplæringa, kan skulen etter føresegna ikkje krevje at kostnaden for turen vert dekt av elevane eller dei føresette. Det vil gjelde alle aktivitetar og turar som går føre seg i regi av skulen, f.eks. turar som er i skuletida og har eit fagleg formål. Formålet med det er at vi skal ha ein inkluderande skule, der alle skal kunne delta på lik linje uavhengig av personleg økonomisk bakgrunn.

Lovendringa for grunnskulen kom som følgje av ei utvikling der det for mange turar vart høgare og høgare eigenbetaling. Det skapte forskjellar mellom dei elevane som kunne vere med på turane, og dei som ikkje hadde økonomi til å vere med. For mange av familiane som såg seg råd til å la barna vere med på turane, var det òg ei stor økonomisk belastning. Derfor var det brei semje i Stortinget om at skuleturar skulle vere gratis for elevane, altså at ein ikkje kan påleggje betaling for eit fagleg tilbod i skuletida, og lovendringa lét det gjelde òg for opphald i leirskule. Stortinget stod samla bak endringa, og det er altså brei politisk semje om at grunnopplæringa skal vere gratis, som vi òg får bekrefta av interpellanten her.

Dagens lovregulering av gratisprinsippet i vidaregåande opplæring regulerer ein situasjon der vi står overfor eit dilemma. På den eine sida ønskjer vi å ta omsyn til inkludering og fellesskap og at alle skal ha like sjansar, uavhengig av økonomi og andre ressursar. På den andre sida ønskjer vi å ta omsyn til at det er viktig at elevane kan reise på skuleturar med eit pedagogisk formål, fordi det kan vere eit veldig viktig og positivt bidrag til opplæringa. Den siste tida har det kome rapportar om at skular har avlyst skuleturar.

Utdanningsdirektoratet sende i november i fjor eit brev til alle fylkeskommunar der det vart presisert at elevar eller deira føresette ikkje kan verte pålagde å dekkje kostnader som gjeld skuleturar. Bakgrunnen for det var bl.a. ein betydeleg offentleg debatt i haust der det vart vist til mange eksempel på foreldre som ikkje hadde råd til å betale for at ungane deira kunne delta på viktige aktivitetar i skulens regi som var ein viktig del av opplæringstilbodet, og som dei dermed vart ekskluderte frå. Mange oppfatta dessverre det som vart sendt ut, slik at alle former for elevbidrag til skuleturar no var ulovleg. For at ingen turar skal verte avlyste unødvendig, har eg derfor understreka for kommunane og fylkeskommunane, altså for skuleeigarar, skular, foreldre og elevar, at frivillig betaling og andre bidrag til skuleturar som kjem alle elevane til gode, har vore og er lovleg. Det er framleis full anledning til å samle inn pengar gjennom frivillige gaver til skulen, gjennom dugnad, gjennom kaketotteri, kronerulling og på mange andre måtar. Dette føregår òg i betydeleg omfang rundt omkring i den norske skulen i dag. Eg kjenner sjølv til mange eksempel frå no i vinter på at det føregår slik type innsamling til turar som skal vere no i vår.

Eg er samd med representanten Tørresdal i at det er svært viktig og verdifullt at elevane får kjennskap til forskjellige land og kulturar òg gjennom skulen. Internasjo-

nalisering i opplæringa er nødvendig for å gi barn og unge den kompetansen dei har krav på for å lukkast i samfunnet i dag og i morgon, og for å kunne medverke til ei ansvarleg og solidarisk utvikling i verda. Målet om å bygge internasjonale forståing hos barn og unge i skule og opplæring kjem òg klart til uttrykk i opplæringslova og den generelle delen av læreplanen. Særleg kan det vere viktig for barn som kjem frå familiar med dårleg økonomi, eller som er i ein situasjon der dei ikkje sjølve reiser på mange utanlandsopphald i løpet av oppveksten, at dei kan reise på turar i skulens regi, slik representanten Tørresdal òg understreka i innlegget sitt. Det er kommunane og fylkeskommunane som har ansvaret for å leggje opplæringa til rette slik at elevar og lærlingar får moglegheiter til å utvikle internasjonale kompetanse og medansvar. Eg er positiv til at skular vel å gi delar av tilbodet gjennom f.eks. studieturar til utlandet. Nettopp derfor er det jo òg særleg viktig at alle skal kunne delta på dei turane på lik linje, uavhengig av personleg økonomisk bakgrunn.

Så har eg sett òg i den seinare tida at det finst eksempel på skular som har tolka lova slik at det ikkje er lovleg med ulike typar elevbidrag, frivillige bidrag, innsamlingar, på nokon som helst måte. Eg kjenner òg til iallfall eitt eksempel på at det er sett spørsmålsteikn ved om det er lovleg med innsamlingsaksjonar til solidaritetsformål, i dette tilfellet i den tredje verda. Då vil eg presisere igjen her: Ja, innsamlingsaksjonar til f.eks. solidaritetsformål kan sjølvsagt føregå i den norske skulen, og er positivt, og det er òg fullt mogleg å gi frivillige bidrag på ulike måtar eller f.eks. arrangere messer eller ha andre arrangement, samle inn pengar via dugnader, kronerulling og på andre måtar. Det som ikkje er tillate ifølgje den lova som Stortinget samrøystes har vedteke, er å påleggje eigenbetaling for at elevane skal få vere med på ein aktuell skuletur.

Björg Tørresdal (KrF) [10:20:20]: Jeg er glad for at kunnskapsministeren er så åpen i sin tilnærming at han ser verdien av alle de turer, internasjonale prosjekter og ekskursjoner som skolen har både på grunnskolenivå og i videregående skole. Vi må ha fokus på hva slags skole vi ønsker å ha, og når vi ønsker å ha en skole som – både på grunnskolenivå og i videregående skole – er beriket av ekskursjoner, teaterbesøk, leirskoler og internasjonale elevutvekslinger, må vi være villige til å betale prisen. Og selvfølgelig, når vi vedtar et gratisprinsipp, mener vi det. Det skal ikke koste noe, verken skolemateriellet eller turene. Men så kommer vi i disse dilemmaene, for vi har utviklet en praksis der det har vært egenandeler. Altså har vi toppfinansiert en god del av skolens aktiviteter med egenbetaling, og det må vi ta på alvor. Hvis vi skal opprettholde nivået når det gjelder aktiviteter, må vi enten ha mer penger i skolene, så fylkeskommuner og kommuner må gi mer penger til skolene for å ta toppfinansieringen selv, eller så må noen betale det på toppen. Bli ikke toppfinansieringen, altså de siste utgiftene for å opprettholde det nivået vi har i dag, betalt, må en kutte i tilbudet.

Jeg er glad for at kunnskapsministeren sier så tydelig at vi vil ha turer, vi vil ha ekskursjoner, vi ønsker en skole som er aktiv, vi ønsker kreative skoler som setter i gang

med internasjonale solidaritetsprosjekter. Da er vi enige om hvor vi vil hen. Så får vi diskutere hvordan vi kan nå det målet. Det er min oppfordring til kunnskapsministeren at han gjør skolene trygge igjen. Jeg synes dette bidraget i dag var et skritt i rett retning ved å si at det er masse som er lov. Det er lov med innsamlingsaksjoner, det er lov å ta frivillig betaling. Alt det er jeg enig i, men vi må bli trygge på at de kan finne gode løsninger. En kan gjerne få litt hjelp også, gjennom stipendordninger, reisekasser ved skolene, for å avhjelpe, slik at ingen blir pålagt en betaling. Jeg tror skolene er flinke til å finne løsninger. Hvis en kan si at en ikke har lov til å la noen bli ekskludert på grunn av økonomi, har jeg tillit til at skolene kan løse dette.

Jeg tok opp denne interpellasjonen fordi jeg føler det er en liten bit som mangler. La oss ta som eksempel en videregående skole som har hatt prosjekt om Sør-Amerika: Dersom alle er enige om en frivillig innbetaling, og bare et par hjem har problemer med å betale for en tur til Sør-Amerika – hvis det er greit med en egenbetaling på et par tusen kroner etter dugnadsinnsats og etter at alle sponsormidler er brukt opp – kunne en finne en løsning på skolen, en reisekasse, slik at de kan betale egenandelen for de elevene som ikke har råd til det. Jeg oppfordrer til å finne løsninger – en trenger ikke finne dem i dag, men vi må være åpne for å gjøre det.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [10:23:39]: Her høyrest det ut som om vi er enige om at det må vere ei målsetjing at skulen skal delta i samfunnet i størst mogleg grad, og ein måte å gjere det på, som er veldig viktig, og som mange heldigvis gjer, er å dra på ulike typar turar i inn- og utland, besøk av ulike slag. Mange av dei vert betalte av skulen, men nokre av dei krev også ei finansiering på toppen av det. Det kan skje gjennom f.eks. gåver, dugnader, frivillig innsamling av pengar, osv.

Så forstår eg også at vi er einige om gratisprinsippet. Når representanten Tørresdal seier at vi er einige om gratisprinsippet, og at vi så må finne ei god praktisering, vil eg påpeike at dersom vi skal ha eit gratisprinsipp, må vi også ha ei praktisering som sørger for at skulen kan vere gratis. Elles har vi ikkje eit gratisprinsipp. Det er nettopp derfor eg har vore så tydeleg på, og som eg forstår vi er einige om, at det å påleggje elevar å betale for å vere med på skuleturar med eit fagleg innhald i regi av skulen og i skuletida skal ikkje vere lov. Det har Stortinget samrøystes sagt. Då må vi følgje det. Samtidig vil mi oppfordring vere at vi må la det vere kreative løysingar lokalt som sørger for størst mogleg aktivitet, flest mogleg skuleturar av det gode slaget, som kan vere eit positivt bidrag, men då innafør den lova som Stortinget samla har eit ansvar for, og som vi praktiserer. Då må vi sjølv sagt også sørge for at regelverket er i tråd med det, men at det kan brukast på ein mest mogleg fornuftig måte rundt omkring på skulane i Noreg.

Freddy de Ruiter (A) [10:25:48]: En kan vel si at denne saken er vanskelig. Det tror jeg vi alle sammen må erkjenne. Det å finne den rette balansen, det å finne de gode løsningene, er ikke uten videre lett. Jeg tror egentlig

vi er relativt enige om hvor vi vil, men det å finne de gode og riktige virkemidlene er vel det vi er litt på leit etter.

Jeg vil også tilføye i forbindelse med interpellantens kommentarer at det ofte er svært dyrt, at det er et press, og at dette har vært eskalerende de siste årene, noe som gjør at en nok må bli flinkere på hver enkelt skole til å prioritere, slik at det ikke går inflasjon i dyre aktiviteter og skoleturer. Da blir det ekstra vanskelig.

Diskusjonen omkring skoleturer og gratisprinsippet er viktig dersom vi ønsker at skolen skal være en arena som ikke forsterker sosiale forskjeller. Det er viktig at vi finner løsninger som ikke fører til at noen blir utelukket fra sosiale aktiviteter i skolens regi grunnet familiens økonomi. Det betyr ikke nødvendigvis at alle skoleturer og andre aktiviteter skal være gratis, men at en finner lokale løsninger som f.eks. innsamlinger, sponsing, dugnad osv., som gjør det mulig å finansiere skoleturer, slik at alle kan få delta.

Vi har tro på at en innenfor dagens regelverk finner gode løsninger som gjør det mulig å få til skoleturer o.l. for alle. I den forbindelse kan jeg nevne et eksempel fra skolen der min datter går. Hver 17. mai har foreldrene til femteklasseelevne ansvaret for tilstelninger på skolen etter barnetoget. Overskuddet av arrangementet tilføres klassekassen og kan brukes til f.eks. skoleturer. Det er viktig å se hele bildet. Skolen må aldri bli et sted hvor foreldrenes lommebok blir avgjørende for om barn og ungdom kan delta i sosiale aktiviteter. Samtidig må en tilstrebe gode, lokale løsninger som gjør det mulig å finansiere slike tiltak. Mange får dette til med litt ekstra innsats.

Når vi først diskuterer skoleturer o.l., er leirskoler viktig. Leirskole bør være prioritet nr. 1, slik at alle sikres en skikkelig tur i løpet av grunnskolen. Vi er kjent med at ikke alle skoleeiere finansierer leirskoler, på tross av at det var intensjonen da det tidligere øremerkete tilskuddet fra staten ble lagt inn i rammetilskuddet til kommunene. Vi håper på en større vilje fra de skoleeierne som i dag prioriterer bort leirskolen for sine elever.

Avslutningsvis har jeg igjen lyst til å presisere viktigheten av en skole hvor ingen blir utelatt. Vi behandlet for en stund tilbake St.meld. nr. 16 for 2006-2007, om tidlig innsats, hvor vi var veldig tydelige og presiserte hvor viktig det er at ingen står igjen, og at skolen skal være en arena for sosial utjevning. I så måte er også denne debatten relevant.

Anders Anundsen (FrP) [10:29:36]: Jeg vil først få lov til å takke interpellanten for å ta opp et viktig spørsmål. Dette er noe som skaper stor uro i veldig mange kommuner, fordi praktiseringen av gratisprinsippet er så varierende. Jeg synes det er viktig å merke seg det representanten de Ruiter nå sa på talerstolen, nemlig at leirskole i alle fall må prioriteres. Det er nemlig ikke alle kommuner som evner å prioritere leirskole. Det er fordi en etter innskjerpingen av gratisprinsippet har fått utfordringer knyttet til egenbetaling. Årsaken er at staten ikke finansierer mer enn halvparten av de reelle kostnadene ved leirskole.

Hvis en virkelig ønsket å prioritere leirskole for alle elever, ville det være naturlig at en fullfinansierte kostnadene ved det, noe Fremskrittspartiet senest foreslo i sitt

alternative statsbudsjett for 2008. Og med det sterke forsvaret for leirskolen representanten de Ruiten hadde her i dag, regner jeg med at Arbeiderpartiet kommer til å støtte Fremskrittspartiet neste gang vi fremmer forslag om en statlig fullfinansiering av leirskoletilbudet, og det skal ikke bli lenge til.

Det er ikke bare turer og reiser som er utfordrende. En skole i Vestfold hadde lang tradisjon for å lage kniver. Det er en hundreårig tradisjon i Norge å lage kniver, men det er kostbart, særlig knivbladet. De innkrevde derfor 50 kr fra de elevene som valgte å lage kniv i sløyden – det var ikke pålagt. Det ble det satt en brå stopp for etter innskjerpingen av gratisprinsippet. Og det er en veldig uheldig praktisering av et prinsipp som i utgangspunktet er positivt. For det er ingen som mener at grunnopplæringen skal koste noe, men å legge praktiske bremsere for typisk norsk håndverk i sløyden innebærer en utfordring. Jeg håper også statsråden i sitt neste innlegg vil avklare at det er ikke den typen ting en ønsker å hindre ved den innskjerpingen som kom i gratisprinsippet.

En annen utfordring er knyttet til Hvite busser eller andre turoperatører som reiser til ulike konsentrasjonsleirer. I mitt eget fylke er det mange slike turer som nå er avlyst fordi kommunene ikke har råd til å finansiere dem. De har ikke funnet løsninger på hvordan de kan kreve inn betaling fra elevene. Jeg kjenner selv krigsveteran Gunnar Knudsen, som fortsatt er med på disse turene til tross for høy alder. Han forteller om hvordan elevene reagerer når de går inn i disse konsentrasjonsleirene, får dette tett på kroppen og hører hans fortellinger. Man kan ikke lese seg til slikt. Komiteene på Stortinget reiser rundt i verden for å lære ting man ikke kan lese seg til, mens gratisprinsippet nå er i ferd med å bli en sperre for at andre kan gjøre det samme. Uten en form for egenfinansiering vil disse turene ikke bli gjennomført.

Statsråden sa at det fortsatt skal være mulig med frivillig innbetaling som kommer alle til gode. Kronerulling, kakesalg, dugnad og donasjon var noen av eksemplene som statsråden nevnte, og det er bra. Jeg tillater meg da å tolke statsråden, for jeg registrerer at det som kommer fra departementet, statsråden og ikke minst fra Utdanningsdirektoratet når det gjelder tolkninger av gratisprinsippet, er høyst varierende. Det er altså slik, etter hva jeg kan forstå, at det fortsatt er mulig å samle inn penger til leirskole, turer med Hvite busser o.l., men ikke å stille krav til at de som skal delta, må betale. Men jeg forutsetter da at det også er motsatt, at de som betaler, har krav på å få med sine egne barn på turen. Det samme utgangspunktet bør være for f.eks. knivlaging i sløyden, slik at man fortsatt kan ta en viss egenbetaling for noe av det utstyret som brukes i den typen arbeid. Hvis det er riktig tolket, håper jeg at statsråden vil klargjøre dette for Utdanningsdirektoratet, slik at vi kan få en enhetlig håndtering av gratisprinsippet, som i noen kommuner fører til at tilbudet til elevene er redusert i forhold til tidligere.

Johanne Skjølberg (SV) [10:34:17]: Diskusjonen rundt gratisprinsippet er ikke av ny dato. Tidligere var det vanlig at elevene selv betalte en betydelig del av turer,

ekskursjoner og leirskoler. Dette var ikke en god ordning. Den førte til at en del elever på grunn av dårlig økonomi i hjemmet ikke fikk delta i det som var en del av skolens faglige og sosiale læringsarena. I dag får kommunene egne midler til leirskoleopphold via de statlige overføringene, og det er skoleeiers plikt å sørge for at alle elever i kommunen får lik mulighet til å delta. Det er det veldig mange elever som er glad for.

Skolen er samfunnets viktigste fellesarena. For å sikre at alle elever skal ha samme rett og mulighet til å være likeverdige deltakere på denne arenaen, må prinsippet om gratis grunn- og videregående skole være en grunnpilar. Prinsippet er da også lovfestet i opplæringsloven. Nå er det likevel sånn at grupper, klasser og skoler selv kan ta initiativ til å samle inn penger til aktiviteter. Mange elever gjør dette, f.eks. gjennom egne elevbedrifter, noe som er positivt. Dette kommer ikke i konflikt med gratisprinsippet så lenge alle elevene inkluderes. For det er inkludering som er nøkkelen.

Jeg er veldig glad for at kunnskapsministeren gjennom sine uttalelser har slått fast at prinsippet om at alle elever skal være med, er viktig. Det er dessverre nødvendig og helt riktig av ham å minne oss om dette. For vi lever i en tid da de fleste av oss får stadig mer penger. De fleste av oss har god råd til å betale egenandeler for at våre barn skal få gode opplevelser. Gode opplevelser ønsker alle foreldre å gi sine barn. Men gapet mellom dem som har og dem som strever for å få endene til å møtes, blir større. Vi vet at i det som defineres som fattige familier, er barn i skolepliktig alder. Det er denne gruppen som faller fra når det blir snakk om egenandeler. De deltar i liten grad i kulturskolen, korps, fotballtrening og andre aktiviteter som koster penger. Det er en realitet. Det er disse barna som vil bli stående igjen på perrongen når resten av klassen drar på «spennende og lærerike aktiviteter utover det skolene er pålagt», for å bruke interpellantens ord. De vil i liten grad si sannheten om hvorfor de ikke deltar: at foreldrene ikke har råd. Det er de veldig flinke til å skjule. Det har de gjort lenge. For det er, som en elev sa til meg, flaut å innrømme at man er fattig. Gratisprinsippet er disse barnas sosiale sikkerhetsnett i skoletida, og det må vi ikke glemme. Læring skjer på mange arenaer, og det er skoleeiers ansvar å sørge for at ekskursjoner, turer, skidager og andre aktiviteter på lik linje med lærebøker får et budsjett som gjør at skolene kan bidra her. Mange kommuner, jeg vil si de fleste, har i dag forstått dette og legger inn disse pengene gjennom bevilgningene til den enkelte skole.

Prinsippet om at alle skal med, ulike mennesker, men like muligheter, både faglig og ikke minst sosialt, må være en selvfølge. Hvis man ikke har dette med seg, undergraver man skolen som fellesarena, og det må være vår plikt å sørge for at skolen er en arena der alle har lik mulighet til å delta.

Dagrun Eriksen (KrF) [10:38:29]: Jeg har den siste tiden fått mange meldinger både fra fortvilte elever, foreldre, lærere og rektorer som lurer på om de nå i realiteten egentlig har lov til å arrangere skoleturer. Jeg håper

forvirringen vil avta noe etter denne debatten, for forvirringen har vært stor, og statsrådets forsøk på å avklare situasjonen har ikke alltid vært helt vellykket. En skole i Østfold tolker dette som at det nå er mulig, og en nabo-skole tolker det som at det ikke er mulig å gjennomføre skoleturer. Så vi har behov for å få en avklaring som gjør at vi får gode og klare retningslinjer for hvordan dette skal gjennomføres.

Det er jo slik at når skoleturer blir avlyst, er det også de mest sårbare barna, som kanskje mister den eneste turen de kunne få oppleve, som blir stående igjen på perrongen sammen med hele klassen.

Gratisprinsippet er viktig. Det har interpellanten slått fast på vegne av Kristelig Folkeparti. Vi står på at skolen skal være gratis, den skal være inkluderende, og alle skal få muligheter. Samtidig ser vi at mange skoler rundt om i det ganske land har gode tradisjoner med å klare å arrangere skoleturer for elevene. Det gjøres gjerne i samarbeid med Hvite busser eller andre. Formålet med turene er å lære. Men ikke minst tror jeg at det verdifulle sosiale aspektet gjennom å oppleve ting sammen, å delta i rike opplevelser, istedenfor bare å høre om turer de andre i klassen har hatt, er viktig.

Gratisprinsippet i norsk skole skal stå. Det skal sikre at alle skal få like god utdanning uansett hva slags økonomi foreldrene måtte ha. Det er vanskelig å finne en løsning der man kombinerer disse to elementene. Derfor har jeg et godt råd: Lytt til dem som har klart det. Både lærere, rektorer og skoleeiere rundt om i det ganske land har erfaring i hvordan en skal få dette til. I mange tilfeller klarer skolene selv å kombinere både gratisprinsippet og skoleturer, slik at alle får være med.

I Kristiansand kommune har vi et godt eksempel. Der har politikerne satt av en liten pott på skolebudsjettet som en kan ta penger fra for å fylle opp der hvor den frivillige innbetalingen til skoleturer – dugnaden, kronerulling, vaffelsalget – ikke er tilstrekkelig til å kunne kjøpe ski, leie ski, kjøpe heiskort, alle de små tingene som samlet blir mye for dem som har dårlig økonomi.

Poenget mitt er at skoler og kommuner har erfaring ut fra sine lokale forhold i hvordan dette kan løses på en klok og god måte. Det er unødvendig at vi statlig skaper forvirring om hvordan dette skal være. Jeg har tillit til at skolene selv kan forvalte det gratisprinsippet som Stortinget har sagt skal gjelde for skoleturer, på en måte som gjør at alle får være med. Statsråden bør også vise tillit og gi klar beskjed om at det er lov å arrangere skoleturer, og jeg synes det svaret som vi fikk fra statsråden i dag, var tydeligere i så måte. Så blir jeg litt mer usikker når jeg hører en del av de andre representantene fra regjeringspartiene. Men mitt klare råd til statsråden er: Lytt og se på de gode eksemplene. Lokale lærere kjenner elevene, de vet hvem som trenger å få litt støtte til heiskort, og andre ting.

Dette er en viktig debatt. Det er viktig at vi får gode avklaringer, men det er utrolig viktig at vi ikke gjennom dette stopper skoleturer. Noen av oss fikk på denne måten utløp for det sosiale engasjementet og kjente en inkludering i skolen som en ikke alltid opplevde i klasserommet.

Inger S. Enger (Sp) [10:43:16]: Bjørg Tørresdal tar opp en debatt som har sveipt over landet i vinder. Det var et skriv fra Utdanningsdirektoratet i november som utløste mye av debatten – i alle fall på mine hjemtrakter. Det skal jeg komme litt tilbake til.

Alf Prøysen er en kjent og kjær forfatter. I en av sangene sine, «Romjulsdrøm», skriver han: «og æille bikkjer skulde vara inne og æille biler skulde bære stå». Han kaller det en romjulsdrøm, vi kan kanskje kalle det en ønskedrøm – og det kan overføres til mange situasjoner. Det går an å tenke det samme om skolen. Alle aktiviteter skulle være gratis, fra turer med Hvite busser til fottur på Snøhetta. Dette kan dras utrolig langt. Og det gjøres. Gratisprinsippet er innført. Men som alle veit: Det er grenser for alt. Interpellanten trekker vel dette egentlig i motsatt retning og mener at det bør være lov å betale. Hun sier i teksten: «Når det er forbudt å ta egenandel» osv. Men nå er jo dette i løpet av debatten blitt oppklart, heldigvis.

Jeg og mange med meg er svært glad for at statsråd Solhjell både i dag og i ulike medier rundt om i landet har understreka at det er tillatt med frivillige egenandeler. Det er veldig bra.

Så kommer naturligvis det enkle motspørsmålet: Hvem vil betale når det er frivillig? Det har vi hørt mange ganger. Svaret mitt er da: Alle som har anledning til å betale, vil gjøre det. Vi vil gjerne at elevene, barna våre, skal få en mulighet til skoleturer og ekskursjoner som er knytta opp til skolearbeidet og utvikler dem til å få forståelse på ulike felt.

En dagstur til Maihaugen for å utfylle pensum bør være gratis. Det må skoleeier ta høyde for. Noe annet er det når skolen velger turer som kan være relevante for det faglige, men som ikke er noen nødvendighet.

Innsamlinger og dugnader er bra, jf. innlegget til Freddy de Ruiter og det han nevnte i forbindelse med tilstelningene 17. mai. Men apropos dugnader: Det kan bli for mye av det. En venn av meg som har en datter som går i 9. klasse, samler inn penger til tur med Hvite busser. På den skolen skal det i dette tilfellet ikke brukes penger. Det skal bare være dugnad. En familie kjører ut 900 Biltema-kataloger, som til sammen veier 400 kg. Spør ikke meg hvem som vil ha dem. I tillegg skal det kjøres ut gule telefonkataloger på til sammen 750 kg pr. familie. Dette er ikke akkurat lett å forklare i miljøsammenheng. Det er ikke rart at denne familien er glad for at det er blitt frivillige egenandeler. Fortell heller ikke meg at denne dugnadsjobben er lettere for enslige forsørgere eller for uføre med dårlig rygg.

Gratisprinsippet med mulighet for egenandeler er veldig bra. Et par viktige momenter:

Når det arrangeres tur i skolens regi, skal det ha en nytteeffekt, og det skal gjelde alle. «Alle skal med» er et godt og riktig prinsipp. Her påhviler det skoleeierne og skolene et stort ansvar. Det må finnes penger til å dekke opp ekstra kostnader for funksjonshemmede og for elever som har vansker med finansieringa.

For å gjennomføre dette på en skånsom måte gjelder det å bruke sunn fornuft og skjønn. Alt kan ikke nedskrives i regelverket. Dette er ikke noe nytt. Det er svært mange

også i denne salen som har jobba i skolen over lang tid, og som veit at det i alle år – for å bruke det uttrykket – har vært sånn at det har blitt gitt økonomisk hjelp til dem som har trengt det.

Til sist: Internasjonalisering er viktig. Det er nødvendig for en del av de ulike linjene å ha utenlandsopphold. Mitt inntrykk er nok allikevel at noen skoler legger opp til turer som er i dyreste laget. I noen sammenhenger er det kamp om de samme elevene. Her kan det være nødvendig at skoleeierne vurderer å se på egen praksis. «Alle skal med» må ligge i bakhodet på skoleeierne, og de må gi klare meldinger til skolene om dette, slik at de vurderer sin økonomi ut fra det prinsippet.

Odd Einar Dørum (V) [10:48:00]: Interpellantens åpenbart fornuftige tilnærming var at vi har et gratisprinsipp, og deretter skal det praktiseres sunt vett og lokalt skjønn. Det var også essensen i statsrådets svar.

Da må jeg si at jeg har en undring. Jeg vokste opp i en tid da Norge var fattig. Jeg har barn som har vokst opp i et litt mindre fattig Norge. Man fant da løsninger likevel, uten at man satte et merke i pannen på dem som ikke hadde betalt. Folk ble jo med. Så kommer vi i en tidsalder hvor normalt sunt vett og forstand erstattes av formaljuridiske spilleregler, og da inntreffer to fenomener i fedrelandet: Noen blir skrekkslagne og trekker seg tilbake og gjør ingenting, for å være sikre på ikke å gjøre feil, og noen blir veldig aktivt kreative, slik som man normalt har vært i norsk historie.

Statsråden, med bakgrunn fra en bygd på Vestlandet, er tydeligvis nærmest den siste tradisjonen. Han skjønner hvordan man ikke skal bli skrekkslagen, og har gitt bidrag til det i dag. Jeg vil anbefale statsråden å holde en kollokviegruppe for regjeringspartiene, slik at alle senker skuldrene like mye. For der angsten dyrkes, sammen med tvangslesning av jus, vil man for sikkerhets skyld ikke gjøre noe, for man er så redd for å gjøre feil.

Det som statsråden har beskrevet her, er ganske viktige skritt i å stadfeste en klassisk norsk samarbeidskultur for å finne gode løsninger. Hvis han vil gå et skritt lenger, er det full frihet til å diskutere både lokalt, i kommuner og ikke minst i fylker hvordan man sikrer fornuftige tiltak. Så er det selvfølgelig en forskjell dersom man skal dra på et museum i nærheten, noe som kanskje er lettere i en stor by, men hvor jeg likevel har hørt eksempler på at det synes man ikke at man kan, fordi man har fortolket rundskrivet fra Utdanningsdirektoratet slik. Men jeg oppfatter statsrådets svar som et forsøk på å sette i gang en sosial og mental frigjøringsbevegelse for å finne løsninger. Og så har vi hatt de situasjonene jeg selv har vært med på: Man sparte opp til skoleturer. Jeg har selv vært bestyrer av en sparekasse, og jeg sitter bare og undrer meg, for fellesskap må da ikke bli til en slags tvangsjuridisk mani, hvor man er nødt til å ha en forskrift for å tolke forskriften for å skjønne hva man har rett til og ikke rett til å gjøre. God jus skal jo understøtte og bygge opp under en normal samfunnskontrakt om rettigheter og plikter og vett og forstand.

Hvis god jus blir en erstatning for mangel på dette, er

vi der hvor professor Alfred Tellhaug hadde et oppgjør med statsrådets parti høsten 2005 – men jeg lar ikke det gjelde statsrådets innlegg i dag – hvor han sier at når den protestantiske pliktetik, les fellesskapsetikken, i samfunnet blir borte, hva gjør vi da? Så sier han: Da må vi finne på noe nytt, da må vi gjenerobre disse spillereglene. Stortinget må i hvert fall ikke gi bidrag til at folk ikke skal bruke lokalt vett og fleksibilitet.

Jeg hadde glede av at interpellanten presiserte det på en ok måte. Jeg hadde også glede av at statsråden skjønnte at han måtte komme med et tillegg etter skrevet fra Utdanningsdirektoratet. Etter at vi fikk et utdanningsdirektorat, som jeg har vært for, har vi jo fått den ene serien av forunderlige skriv etter den andre. Vi har saker som ikke berøres her. For eksempel har de på Wang Toppidrett fått vite at de i grunnen ikke kan ta inn de pengene de har tatt de siste 26 årene, for da bryter de med et eller annet.

Statsråden har et betydelig opprydningsarbeid foran seg. Jeg må betro ham at jeg har betydelig erfaring i å omgås intelligente jurister. Som oftest finner man da, etter en dannet hverdagssamtale, praktiske løsninger. Statsrådets svar i dag er et uttrykk for at han har viljen og evnen til å prøve å finne det. Jeg synes det er viktig å slå det fast, for det blir jo helt galt når folk føler at de i grunnen ikke kan kjøpe en trikkebillett eller en bussbillett for å dra på et museum i nærheten, fordi de risikerer å krenke gratisprinsippet. Hva er det som skjer da?

Jeg tror at grunnen til at det skjer, er at en aldri har hatt de debattene som ville gitt trygghet til innholdet i skolen, og som heter skolepolitiske debatter om skolens innhold, som alle partier i denne sal bør inspirere sine partifeller lokalt og i fylkeskommunene til å gjenreise. Da finner man også løsningene.

Så skjønner jeg også de ytterpunktene som ligger i at alle skal på tvangsturer langt av gårde veldig lenge. Men det er ikke de ytterpunktene vi snakker om nå. Vi snakker om helt fornuftige forhold, som å besøke en kulturinstitusjon eller et museum eller ta enkelte turer, slik representanten Tørresdal har gitt eksempler på, og andre eksempler, som representanten Anundsen og andre har pekt på. Man finner løsningene, og stikkordene er det lokale vett og fornuftig fleksibilitet. Jeg synes statsråden har gitt bidrag til det. Jeg vil oppfordre ham til å være praktiker på dette, for min livserfaring på andre sider av livet har lært meg at når f.eks. nyutdannede unge sosionomer settes på et barnevernskontor med en juridisk ringperm, og man ikke blir oppfulgt av noen som vil lede en – da blir en skrekkslagen, og det viktigste en gjør, er å gjøre ingenting.

Det trengs altså i vårt fedreland, med den rettsliggjøring vi har av hele samfunnsutviklingen – og jeg angriper ikke at det er rettigheter og plikter – også en kulturell frigjøringsbevegelse som gjør at folk begynner å oppføre seg slik at de bruker vett og forstand sammen med reglene. For reglene er laget ut fra at det skal være en normalitet, og så er de laget for at man skal unngå at det skeier ut på viktige områder.

Dette ble et innlegg for å bejæ en kulturell frigjøringsprosess – ikke mot jusen, men for å bruke jusen med vett og forstand og med lokal tradisjon, for det er det vi vanlig-

vis har gjort i Norge. Det bør vi også gjøre i denne saken. Venstre synes at både interpellantens initiativ og statsrådens svar har vært gode bidrag. Men jeg ble noe urolig etter å ha hørt noen av regjeringspartienes representanters litt angstfylte innlegg. La angsten vike og finn gleden og kreativiteten i stedet!

Lena Jensen (SV) [10:53:50]: Jeg møter ofte utenlandske delegasjoner som kommer til Norge for å se på den nordiske velferdsmodellen. Den nordiske velferdsmodellen er en viktig modell, som har vært med på å utvikle Norge, og som har bidratt til at alle har like muligheter og rettigheter. Når Stortinget har vedtatt gratisprinsippet i grunnskolen og nå også har vedtatt gratisprinsippet i videregående skole, er dette en del av videreutviklingen av den velferdsmodellen som vi har, og dette er viktig.

Leirskolene har vært omtalt i flere av innleggene her i dag. Jeg vil ta et lite tilbakeblikk på leirskolene, se noen år tilbake. Tidligere var det slik at staten ikke var med på å finansiere noen ting med hensyn til leirskolene. Da var det tilsynelatende ikke store problemer med å gjennomføre leirskoleopplegg. For noen år tilbake innførte man et øremerket tilskudd fra staten til leirskolene, fordi man syntes det var viktig at staten var med på å bygge opp under dette viktige tilbudet.

Etter at man innførte gratisprinsippet, har vi fått tilbakemeldinger om at det har blitt problematisk på noen skoler og i noen kommuner å gjennomføre leirskoleopplegg. Man har måttet kuttet ned på antall dager og på det å reise på leirskoler. Dette er for meg et paradoks. Jeg synes det er viktig at elevene reiser på leirskole. Jeg synes også det er viktig at alle kommunene tar denne debatten opp og ser på hvordan de kan løse dette.

Lovfesting av gratisprinsippet i videregående skole har vært og er en milepæl, mener jeg. Dette gir alle en reell rett og mulighet til å ta videregående skole. Jeg mener at med dette prinsippet som er innført, har man nå endelig lovfestet muligheten og retten til å ta videregående skole.

Det er viktig at turer i regi av skolen, som en del av opplæringen, skal være gratis siden skoleturer legges til skoletiden. Å dra på skoleturer er viktig, det gjelder både teaterbesøk, kinobesøk og andre turer, for man får mye kunnskap som man ikke kan lese seg til – kunnskap som man får bruk for resten av livet.

Det er viktig at vi har en kvalitativt god og spennende skole. Mange skoler har spennende og viktige utviklingsprogrammer, men skolene kan ikke kreve tusenvis av kroner fra en elev for at vedkommende skal kunne være med på disse oppleggene.

Det er SVs klare mening at alle som går i grunnskole og videregående skole, skal ha gratis opplæring. Dette er meget viktig for oss. Jeg vil ikke ta det perspektivet som representanten Tørresdal tok i sin innledning, om at det er mange kommuner og fylkeskommuner som jobber for å se på hvordan man kan prøve å omgå loven. Jeg vil oppfordre og utfordre skoler, kommuner og fylkeskommuner til å ha en bevisst politikk når det gjelder dette, og bevisst gå inn og se på hvordan man kan støtte opp om og få

en spennende opplæring, som både inkluderer skoleturer, ekskursjoner osv., uten at man skal kunne kreve elevbetaling. Det er slik at man kan gjøre det på mange andre måter, men man kan ikke kreve betaling av den enkelte elev.

Det er ikke gratisprinsippet vi skal angripe når vi ser at kommuner og fylkeskommuner avlyser kinobesøk, teaterbesøk osv. Vi er nødt til å få en debatt både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå om hvordan vi best mulig kan utvikle skolen, og om hvordan vi kan bruke penger på en best mulig måte for å få en god skole. Det å angripe gratisprinsippet i denne sammenhengen er fullstendig feil.

Björg Tørresdal (KrF) [10:58:30]: Jeg vil takke for mange fornuftige innlegg i en veldig viktig debatt.

For å ta det siste først, til representanten Lena Jensen: Jeg vil ikke at det skal være nødvendig for kommuner og skoler å lete etter løsninger der de omgår loven. Jeg vil heller ikke angripe gratisprinsippet, men slå det fast. Jeg er veldig glad for at mange av innleggene bar preg av at vi vil ha et gratisprinsipp som det går an å gjennomføre.

Til statsråden vil jeg gjerne gjenta det rådet som representanten Dagrun Eriksen gav: Lytt til sunn fornuft og gode løsninger fra erfarne skolefolk.

Jeg merket meg spesielt det representanten Inger S. Enger sa, oppsummert slik: Vi må få et gratisprinsipp med muligheter for frivillig egenbetaling, og finne løsninger innenfor det. Hun sa i tillegg: Det må finnes penger for å dekke resten når dugnaden ikke strekker til. Hvis vi kan klare å finne trygghet i praktiseringen på en slik måte, tror jeg at denne debatten har ført oss et skritt nærmere ro og et skritt vekk fra avlysning og kutting i gode tiltak.

Punkt 1: Gratisprinsippet må ikke være en tvangstrøye. Det har denne debatten vist. Hvis sunn fornuft kan brukes, og en har tillit til det, har vi vunnet mye.

Så vil jeg oppfordre statsråden til å gjøre enda mer for å skape ro. Han hadde et godt svar i dag. Det har vært noen runder der han har sagt at vi må finne gode løsninger. Jeg er glad for det, det er rett vei å gå – og jeg vil oppfordre statsråden til å holde på den linjen og i dette arbeidet lytte til det de sier, de som har skoen på.

Til slutt: Jeg berørte i mitt innlegg dette med at jeg ønsker at en skal beholde skoleturer i skolens regi. Jeg ser en fare i at dette privatiseres. Jeg vil gjerne at statsråden kommenterer det, at det blir i foreldrenes regi. Elevene vil ikke da lenger komme innunder skolens eller kommunens forsikringer. En er ikke garantert at alle får være med, og lærerne får et kjempeproblem når de skal være med på dette med «penger direkte i lommen» fra en foreldrekasse fordi de egentlig kanskje er på jobb. Dette blir juridisk krevende, og jeg vil be om at statsråden kommenterer den saken.

Det vi ønsker, er et gratisprinsipp, frivillige egenandeler, alle skal få være med, ingen skal ekskluderes. Det må være noen ordninger som er lov, det må finnes noen penger som gjør det mulig å betale der det mangler noen kroner for å få fullfinansiert en tur. Ingen skal pålegges å betale penger, og turene bør være i skolens regi.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [11:01:17]: Først vil eg takke for det eg synest har vore ein god debatt og ein god diskusjon med interpellanten og resten av Stortinget. Debatten har vist to ting, etter mitt syn: For det første at vi står overfor to viktige omsyn som vi alle er einige i, og som vi må prøve å sameine på ein god måte. Eit døme på det er det representanten Anundsen nemnde om turar med dei kvite bussane eller andre til konsentrasjonsleirane, og fordi eg sjølv har besøkt både Auschwitz og Birkenau i noverande Polen og Sachsenhausen i Tyskland, veit eg kva for eit enormt inntrykk det kan gjere når ein er ung, og derfor kor enormt viktig det kan vere, kva for haldningar det kan skape, og kva for varige spor det kan setje. Nettopp derfor er det så viktig at viss ein skule i skulen sin regi bestemmer seg for å arrangere ein slik tur, skal det vere eit tilbod til alle. Det skal ikkje, når det er i skulen sin regi, oppstå eit klasseskilje mellom dei som har råd til det, og dei som ikkje har råd til det. Det skal vere eit tilbod til alle, det er det gratisprinsippet handlar om.

Under representanten Dørums innlegg om angst prøvde eg å sjå meg rundt i salen og bruke sansane godt, men eg må innrømme at eg ikkje kjende den angsten under innlegga til representantane frå regjeringspartia. Kva veit eg – kanskje er eg meir liberal av natur, så eg toler meir før eg tolkar det som angstfylt. Tvert imot høyrde eg fire gode innlegg frå representantane frå regjeringspartia, men òg gode innlegg frå representantane frå opposisjonen, noko som eg synest har ført til ein god debatt, og som syner at det er brei einigheit om den lova vi i dag har, som òg alle partia i Stortinget står bak. Det er òg brei einigheit om

praktiseringa av den lova vi i dag har. Eg trur ikkje det er nødvendig med noka kollokviegruppe.

Men eg synest representanten Eriksen tok fram noko viktig som eg vil avslutte med: Vi har alle saman, og især eg, ei oppgåve i å trekkje fram dei gode lokale eksempla frå der ein faktisk praktiserer dette på ein fullt lovleg måte, og der det fungerer. Det er nemleg kommunar som har den typen pottar, skular òg, og som på den måten bidreg til at mange skular fungerer godt. Ein brukar pengar frå kommune og skule, ein har innsamlingar, dugnader og anna, og så løyser ein det på toppen med den type pottar. Det skjer rundt omkring. Det finst òg mange andre gode lokale eksempel.

Eg avsluttar igjen med å takke for debatten – med håp om at vi alle kan bidra til at vi skal finne sunne, fornuftige løysingar rundt omkring innanfor lova og i tråd med gratisprinsippet.

Presidenten: Sak nr. 1 er ferdigbehandlet.

S a k n r . 2

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37 a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 11.05.
